

Kustannuskilpailukyky suhteellisen vakaa – vaihtosuhteen kehitys huonoa

VILLE KAITILA

Etlan tutkija ja ennusteryhmän jäsen

Suomen kustannuskilpailukyky paranee tänä vuonna yhden prosentin ja heikkenee ensi vuonna puoli prosenttia. Jos laskelmaan lisätään vaihtosuuhdekorjaus, joka ottaa huomioon vienti- ja tuontihintojen kehityksen, molemmat luvut ovat kuitenkin melkein yhden prosenttiyksikön tuota heikompia. Suomen tuottavuuskehitys on kilpailijamaiden tasolla, kun taas työvoimakustannusten kehitys tukee kilpailukykyä tänä vuonna ja heikentää hieman ensi vuonna.

Kustannuskilpailukyky hyvä, mutta ei sitten kuitenkaan...

Suomen kustannuskilpailukyky vahvistui viime vuonna selvästi ja vahvistuu ennusteiden mukaan edelleen yhden prosentin tänä vuonna. Ensi vuonna se heikkenee puoli prosenttia.¹

Kilpailukykyyn taso on historiallisesti ottaen korkea. Tähän tulokseen päädytään, kun verrataan bruttokansantuotteen, työpanoksen ja työvoimakustannusten kehitystä Suomessa kilpailijamaiden vastaavaan kehitykseen.

Mutta jos laskelmassa huomioidaan vaihtosuhteen, eli vienti- ja tuontihintojen, kehitys, tilannekuva muuttuu paljon heikommaksi. Muihin maihin verrattuna Suomen vaihtosuhtekehitys kääntyi viime vuonna selvästi 2010-luvun tasoa huonommaksi. Ennusteiden mukaan aleneva suhteellinen kehitys jatkuu. Vaihtosuhteen kehitys on ennustevuosina melkein yhden prosenttiyksikön heikompaa molempina vuosina kuin kilpailijamaaryhmässä.

Jos vaihtosuhte heikkenee, meidän on vietävä aiempaa enemmän, jotta voimme tuoda aiemman määrän tuotteita ilman, että vaihtotase heikentyy. Kehityksellä on siten ai-neellista elintaso haastava vaikutus. Vaihtosuhteen heikkeneminen on myös kustannus välituotteita hankkiville yrityksille. Sen kehitykseen pitäisikin kiinnittää Suomessa

nykyistä enemmän huomiota. Ongelma on pitkälti rakenteellinen.

Kun Nokia aikoinaan valmisti matkapuhelimia, Suomen vaihtosuhte heikkeni trendinomaisesti, mutta tällöin tuottavuuskehitys oli suhteellisen vahvaa. Nyt Suomessa on heikko tuottavuuskehitys ja lisäksi muihin maihin verrattuna heikompi vaihtosuhtekehitys. Tämä yhdistelmä on huolestuttava.

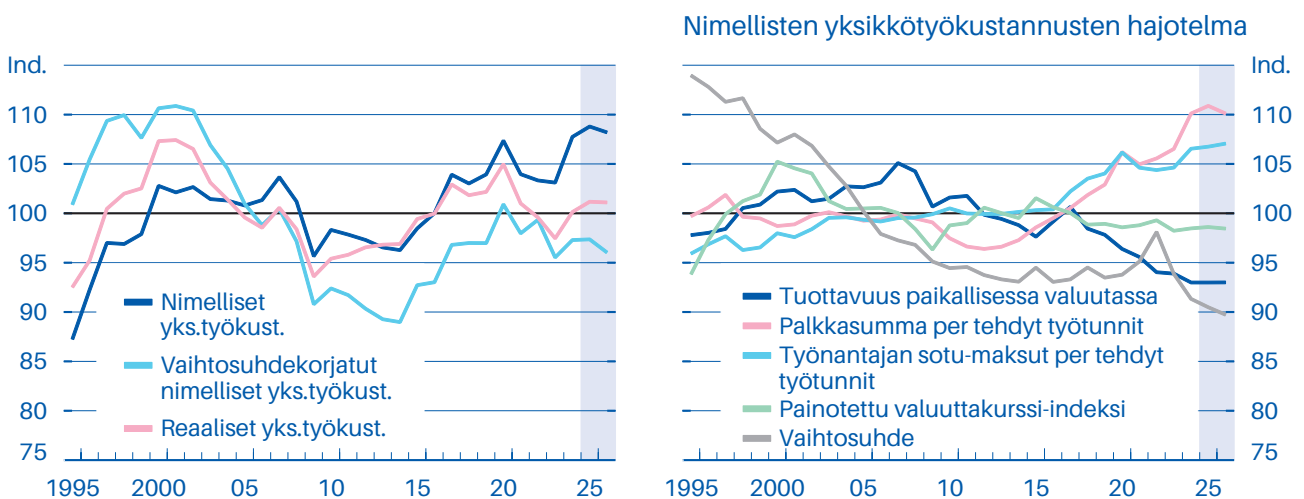
Suomen tuotannon kustannuskilpailukykyyn kehitys nähdään kuviossa 1 eri mittareilla tarkasteltuna. Käyrien nousu kertoo sen paranemisesta. Kuviossa on esitetty nimelliset yksikkötyökustannukset sekä vaihtosuhtekorjauksella että ilman (ks. myös kuvion selitysosa). Lisäksi on näytetty reaaliset yksikkötyökustannukset, joka on enemmän tuotannon suhteellisen kannattavuuden mittari.

Nimellisten ja reaalisien yksikkötyökustannusten välille on tällä vuosikymmenellä revennyt poikkeuksellinen raito.

Erityisesti vaihtosuhte erottuu nyt hajotelmassa

Kustannuskilpailukyky on kuviossa 1 myös hajotettu osatekijöihinsä: tuottavuuteen, työvoimakustannuksiin ja valuuttakurssiin. Kuviossa on esitetty myös vaihtosuhte.

Kuvio 1 Kilpailijamaiden yksikkötyökustannukset suhteessa Suomeen (kun käyrä nousee, Suomen tuotannon kustannuskilpailukyky paranee)

Koko kansantalouden nimelliset ja reaaliset yksikkötyökustannukset samassa valuutassa, 1995–2022 = 100. Kilpailijamaille on käytetty BIS:n laskemia kaksoisvientipainoja, jotka vaihtuvat kolmen vuoden välein. Laskelmassa on 33 maata. Nimelliset yksikkötyökustannukset saadaan jakamalla käypähintaiset työvoimakustannukset kiinteähintaisella bruttokansantuotteella. Reaalisissa yksikkötyökustannuksissa, joka on enemmän suhteellisen kannattavuuden mittari, molemmat ovat käyvin hinnoin. Nimellisten yksikkötyökustannusten hajotelmassa on 24 maata (22 EU-maata, Britannia ja Yhdysvallat).

Lähteet: Euroopan komissio (Ameco-tietokanta), BIS, ETLA.

ETLA S25.1/p03

Suomen tuottavuuskehitys on ennustevuosina samassa tahdissa kuin kilpailijamaissa. Työvoimakustannukset tukevat kilpailukykyä tänä vuonna ja heikentävät hieman ensi vuonna. Vaihtosuhtekehitys on molempina vuosina melkein yhden prosentin heikompaa kuin kilpailijamaissa.

Kuviossa 2 on lisäksi tarkasteltu erikseen kustannuskilpailukykyä suhteessa euroalueeseen, Saksaan, Ruotsiin ja Yhdysvaltoihin – ilman vaihtosuhdetta. Suhteessa Ruotsiin kilpailukyky vahvistuu tänä vuonna selvästi, mikä johtuu pitkälti muutoksista valuuttakursseissa.

Euroaluetta koskevassa laskelmassa maita ei ole painotettu Suomen vientiosuuksilla. Vertailu euroalueeseen liittyykin enemmän EKP:n rahapolitiikan ja sitä kautta euron vaihtokurssin sopivuuteen Suomelle suhteessa koko euroalueeseen.

Vaihtosuhte heijastuu vaihtotaseeseen

Kuviossa 3 nähdään kustannuskilpailukyvyn ja vaihtotaseen historiallinen ja Etlan ennustama kehitys. Vaihtosuhtekorjattu kustannuskilpailukyky selittää pienellä viipeellä hyvin

vaihtotaseen kehitystä, koska siinä ovat mukana ulkomaankaupan hinnat. Vaihtosuhteen paraneminen, eli vientihintojen nousu suhteessa tuontihintoihin, myös nostaa kansakunnan aineellista hyvinvointia.

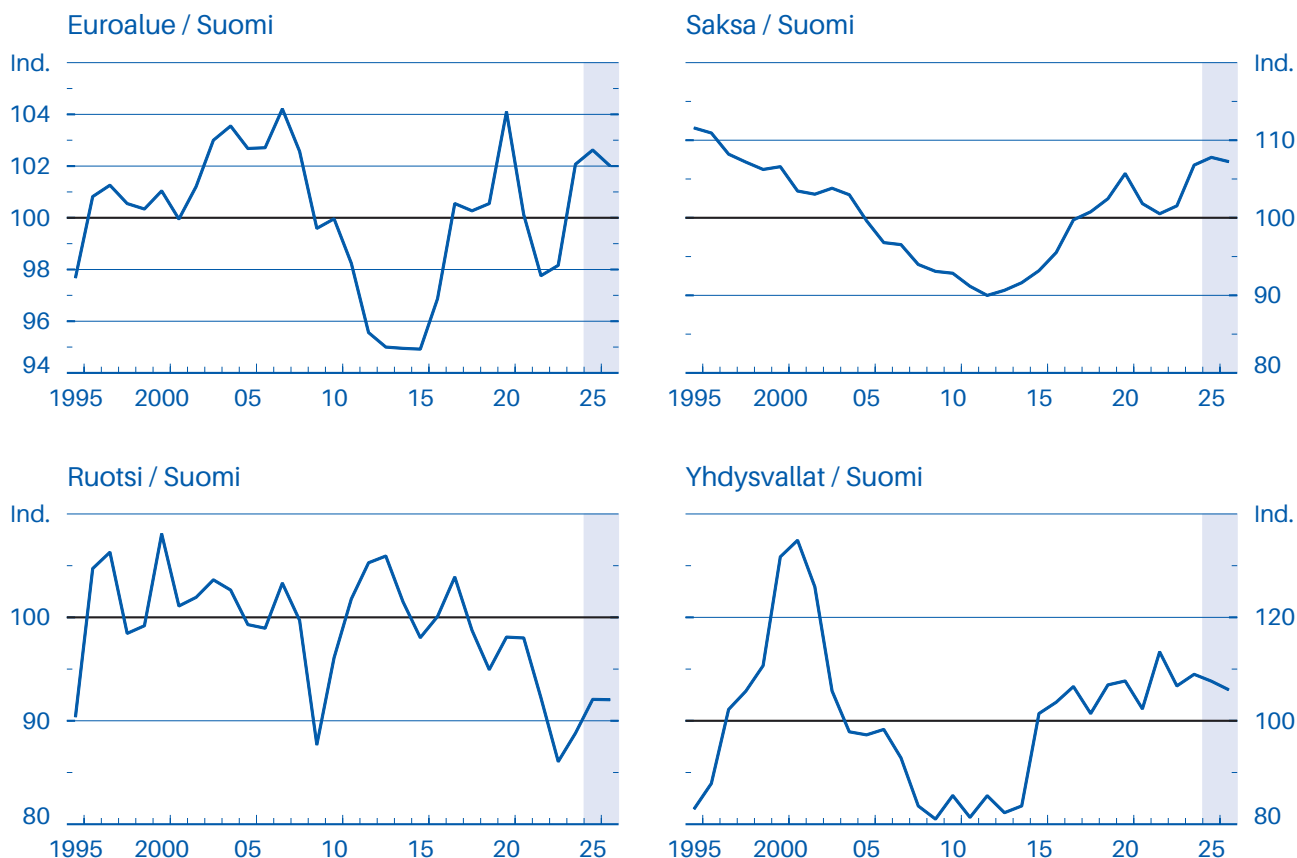
Kustannuskilpailukyky tukee vientiä

Kustannuskilpailukyvyn seuraaminen on tärkeää, koska kilpailukyky tukee viennin kehitystä sekä siten talouskasvua ja kokonaistyydytystä.

Ekonometrisen analyysin (ks. kuvio 4 ja taulukko 1) perusteella Suomen tavaraviennin määrä on seurannut vuositasolla hyvin kauppakumppaneidemme tavaratuonnin kokonaiskehitystä, kun otetaan huomioon myös Suomen kustannuskilpailukyky. Malli toimi heikoiten vuosille 1998–2000, kun vientikehitys oli mallin selitysvoimaa vahvempaa, ja vuosille 2010–2011, kun se oli sitä heikompaa. Molemmat ajankohdat liittyivät pitkälti matkapuhelinten viennin kehitykseen. Venäjän-viennin heilahtelut ovat lisäksi olleet ylimääräisiä häiriöitä, joita malli ei tavoita.

Kustannuskilpailukyvyn paraneminen yhdellä prosentilla vuosina 1995–2024 oli yhteydessä tavaraviennin määrän

Kuvio 2 Koko kansantalouden nimelliset yksikkötyökustannukset

Ks. edellisen kuvion alaviite.

0,7 prosentin nousuun. Vientimarkkinoiden yhden prosentin kasvu puolestaan vastasi samalla Suomen tavaraviennin määrän 0,95 prosentin nousua. Yhdessä nämä alle ykkösen kertoimet kertovat siitä, että muut tekijät ovat keskimäärin olleet viennin kehitystä heikentäviä.

Vedenjakajana on kuitenkin suunnilleen vuosi 2009. Siihen asti Suomen tavaraviennin määrä kehittyi samaa tahtia kuin vientimarkkinoiden tavaratuonti, sen jälkeen heikommin.

Päinvastoin kuin vientimarkkinoiden koko, kustannuskilpailukyky ei voi ikuisesti parantua, koska työmarkkinat tasapainottuvat työllisyyden määrän ja työn hinnan kautta. Vaihtosuhteen paranemisella (tai heikkenemisellä) ei sen sijaan välttämättä ole rajoja, eikä euron vaihtokurssi reagoi Suomen vaihtosuhteen kehitykseen.

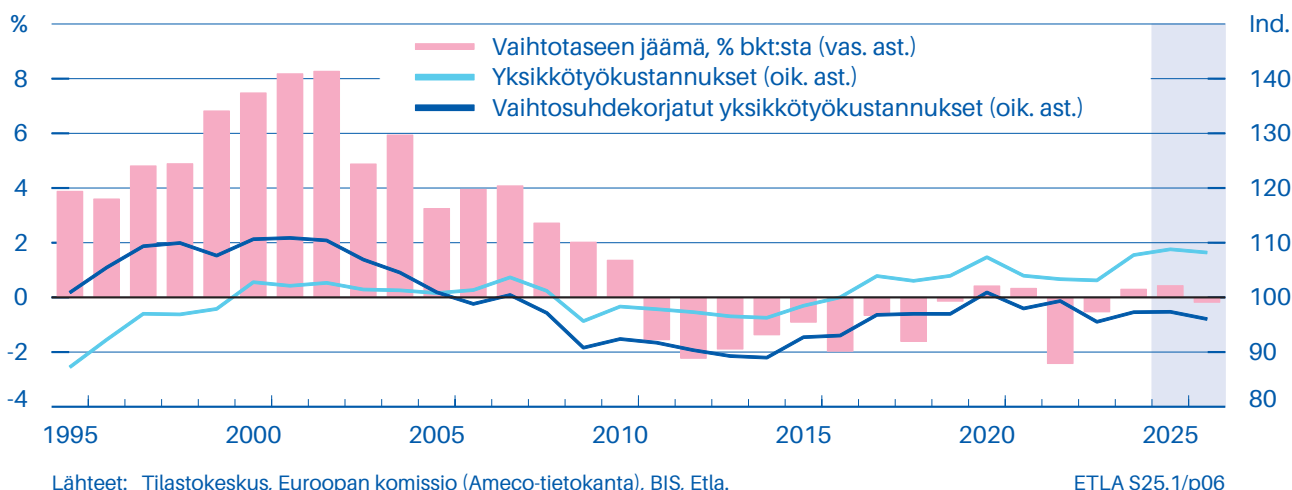
Käytetyt maapainot ja tilastot

Kilpailijamaaryhmässä maapainoina käytetään Kansainvälisen järjestelypankin BIS:n kolmen vuoden välein laskemia Suomen kaksoisvientipainoja.

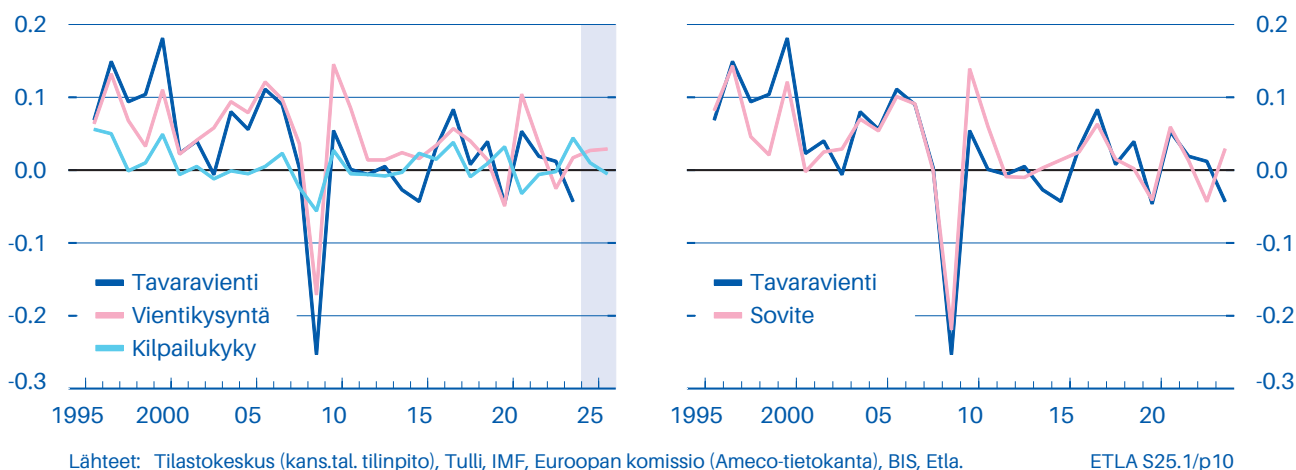
Käytetyt valuuttakurssit ovat komission toukokuun ennusteita. Valuuttakurssien merkitys on nykyisin pienempi kuin aikaisemmin, koska tuotannossa käytetään enemmän tuontipainoksia. Pitkällä aikavälillä valuuttakurssit ovat olleet neutraali tekijä kilpailukykyindeksissä.

Tavaraviennin kilpailukykyyn kannalta ei vain teollisuuden vaan myös kotimaisten palvelualojen tuottavuus- ja kustannuskehitys ovat tärkeitä, koska vientitavaroihin on sitoutunut paljon palveluyrityksiltä ostettua tuotosta. Kai-

Kuvio 3 Vaihtosuhtekorjattu kilpailukyky ja vaihtotase (kun käyrä nousee, Suomen tuotannon kustannuskilpailukyky paranee)

Kuvio 4 Tavaraviennin määrän, vientikysynnän ja kilpailukykyyn muutos sekä mallilaskelman sovite, log-%

ken kaikkiaan kustannuskilpailukyvyn analysointiin vaikuttaa se, mitä mittaria, kilpailijamaaryhmää ja ajankohtaa tarkastellaan.

Taulukko 1

Selitysmalli tavaraviennin määrän kehitykselle 1995–2024

Muuttuja	Kerroin ja keskivirhe
Vakio	-0,018* (0,009)
Vientikysynnän muutos	0,949*** (0,135)
Kilpailukyvyn muutos	0,706** (0,325)

Huom. Vientikysynnän kehitystä kuvaa tässä 49 maan tavaratuonnin kokonaismäärän logaritminen muutos, jota on painotettu näiden maiden arvo-osuuksilla Suomen tavaraviennissä kunakin vuonna. Nämä maat kattoivat vuodesta riippuen 90–94 prosenttia Suomen tavaraviennistä. Kilpailukyky muuttuja on tässä ennusteessa laskettu laaja kilpailukyvyn mittari. Mallin selitysaste on 0,74 ilman dummy-muuttujia. Kertoimien keskivirheet on esitetty taulukossa suluissa.

Tilastollinen merkitsevyys: * = 90 %, ** = 95 %, *** = 99 %.

Lähteet: Tilastokeskus (kansantalouden tilinpito), Tulli, IMF, Euroopan komissio (Ameco-tietokanta), BIS ja Etlä.

Viite

¹ Laskelma perustuu Suomen osalta Etlän maaliskuun ja muiden maiden osalta Euroopan komission toukokuun ennusteisiin. Koska kustannuskilpailukyky on suhteellinen käsite, siihen vaikuttaa kotimaan lisäksi kehitys muissa maissa.

**Elinkeinoelämän
tutkimuslaitos**

Puh. 09-609 900
www.etla.fi
etunimi.sukunimi@etla.fi

Arkadiankatu 23 B
00100 Helsinki
